

Leestekens, geen punt!

Hier volgt een **bloemlezing** uit het 40 pagina's tellende boek: "Leestekens, geen punt!".

Er zijn slechts **enkele zinnen** per oefening en van de informatie afgebeeld. In het originele boek is ruim de gelegenheid om te oefenen. Weer een mooi vormgegeven boek, dit keer binnenwerks nog luxer gedrukt op 100 grams papier.

© Copyright geregistreerd 04-01-2012

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een gegevensbestand, of openbaar worden gemaakt, in wat voor vorm dan ook: elektronisch, mechanisch of door fotokopieën, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

"Leestekens, geen punt!" is geschikt voor:

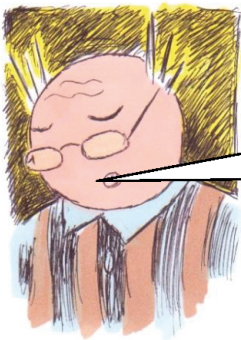
- groep 7 en 8
- PLUS-klas
- Leonardo-klas voor hoogbegaafden
- Remedial Teaching
- een taalproject
- jaarlijkse methode
- aanvulling bij creatief schrijven

Het behandelt de basis op een eenvoudige manier, maar het gaat ook de diepte in.

Inhoud

	<i>pagina</i>
1 Begin en einde van een zin	5
2 Hoofdletter	7
3 Punt	9
4 Vraagteken	12
5 Uitroepteken	13
6 Komma	14
7 Puntkomma	22
8 Dubbele punt	22
9 Aanhalingstekens	23
10 Apostrof	30
11 Toets	36

1 Begin en eind van een zin

Een zin begint met een
HOOFDLETTER.

Aan het eind van een zin staat meestal een **punt**.

Een punt is een leesteken om een zin af te sluiten.

Denk erom dat je **vóór de punt geen spatie** gebruikt. **Na de punt** gebruik je **wel een spatie**, voordat je de volgende zin begint.

Als je het laatste woord van de zin leest, merk je dat de **melodie** van de stem **naar beneden** gaat, je stem klinkt lager. Bij een vraag gaat de toon aan het eind omhoog.

Je kunt een zin afsluiten met een:

punt	.	Je stem gaat dan lager en zachter klinken bij het laatste woord.
vraagteken	?	Bij een vraag: Hoe laat is het?

Oefening 1

Schrijf de volgende zinnen over en zet de hoofdletters en alle leestekens (punt, vraagteken, uitroepteken) op de goede plaats.

hoe is het met jou

2 Hoofdletter

Wanneer gebruik je een hoofdletter?

Aan het begin van de zin	M orgen kom ik. Als de zin met een apostrof begint, krijgt het tweede woord een hoofdletter: 's M orgens werk ik. 't G aat goed.
Bij eigennamen	Een eigennaam is de naam van een persoon, dier of zaak: K laas, K . v. d. V een, meneer V an der V een, mevrouw V an der V een-de K eizer, M oortje, V & D .

Oefening 2

In de volgende zinnen staan geen **HOOFDLETTERS**. Pak een kleurpotlood of een gekleurde pen en schrijf de hoofdletters op de juiste plaats.

1. morgen krijgen we Duitsers op bezoek.
2. in onze klas zitten ook kinderen uit Irak, Somalië en Marokko.
3. ik doe boodschappen bij de Aldi.
4. kom je met Pinksteren bij ons?
5. in de Pinkstervakantie kom ik niet.
6. meneer Jansen is langer dan mevrouw van Dalen.
14. wij bidden tot God, maar zij bidden tot Allah.
15. wij lezen uit de Bijbel, zij hebben de Koran.
16. in de middeleeuwen schreven de monniken prachtige sierletters.

3 Punt

Wanneer gebruik je een punt?

A Aan het **einde** van een zin

Ik loop op straat.

Oefening 3

Pak een kleurpotlood en zet alle **hoofdletters** en **punten** op de goede plaats.

op een morgen wordt jan wakker hij staat op en
poetst zijn tanden om acht uur gaat hij naar
school eerst haalt hij zijn vriend kees op ze

Oefening 4

Schrijf de volgende zinnen goed over. Denk aan: hoofdletter, punt, vraagteken, uitroepteken. (Zie blz. 12 en 13 voor uitleg vraagteken en uitroepteken.)

kun jij ook snel zwemmen

C Bij **namen**

Ik heet H.J.P. van der
Steen.

Achter elke voorletter komt een punt.
Tussen de voorletters komt geen spatie.

Kijk naar het verschil in hoofdletter tussen J. de Vries en de heer De Vries
Mevrouw De Vries-de Groot
Meneer Van der Veen

jp de groot geeft een lezing

Als je een komma kunt denken na het beletselteken, gaat de volgende zin verder met een kleine letter.

Hij gaat de hoek om... en ziet zijn hond.

Wanneer gebruik je geen punt?

Als er geen sprake is van een echte zin, zoals bij:

titels van boeken	De brief voor de koning bron: Uitgeverij Leopold & Ploegsma
-------------------	--

4 Vraagteken

Wanneer gebruik je een vraagteken?

Aan het einde van een **directe vraag**:

Hoe laat is het?

Bij een **indirecte vraag** komt **geen vraagteken**:

Hij vroeg waarom ik dat deed.

Ik vraag me af of je me wel aardig vindt.

5 Uitroepteken

Een uitroepteken wordt gebruikt aan het einde van een zin, waarin staat wat iemand op luide toon zegt, roept, gilt, schreeuwt enz. Na een uitroep dus.

Enkele voorbeelden:

Hij gilt: "Blijf van me af!"
 "Niet doen!", schreeuwt hij.

En:

Wat een stommerd!

Wat een lawaai!

Oefening 6 Schrijf de volgende zinnen goed over.

gisteren was ik bij madame tussauds in amsterdam

6 Komma

Een komma gebruik je om de zin **overzichtelijk** te maken. Op de plaats waar je bij het lezen even een **rust** neemt, een kleine **pauze**, zet je een **komma**. Zoals in de zin die je net hebt gelezen. Bij lange zinnen is het lastig lezen, als je geen komma's gebruikt. Voor de **duidelijkheid** gebruik je dan komma's. Als je hardop leest, merk je dat je stem **omhoog** gaat op de plaats van een komma.

Na de komma hoort eerst een **spatie**, voordat je de rest van de zin opschrijft of typt. Voór de komma komt géén spatie.

Oefening 7 Schrijf de volgende zinnen goed over.

als ik morgen thuiskom ga ik de planten water geven

Wanneer gebruik je meestal een komma?

A Voor **voegwoorden**

Een **voegwoord** voegt woorden of zinnen samen:

woorden	Jan en Piet	Vader of moeder
woordgroepen	De arme man en de rijke man (bij en en of hoeft hier geen komma)	
zinnen	Ik neem de paraplu mee. Het regent. Ik neem de paraplu mee, omdat het regent.	
	Van twee zinnen heb je één gemaakt met het voegwoord omdat . Dat kan ook met andere voegwoorden.	
	Ik ga naar huis, want het regent.	
	Ik ga wel, maar ik wil eigenlijk niet. Ik ging naar huis, nadat ik mijn werk klaar had.	

Oefening 8

Zet de komma op de goede plek en kleur het voegwoord.

Ik ging naar huis zodat ik kon uitrusten.

Oefening 9

Zet komma's waar ze horen. Kleur het betrekkelijk voornaamwoord. Let ook op wél of geen korte pauzes bij het hardop lezen van een zin.

Naar honkbal dat zijn lievelingssport is kijkt hij graag.

Bananen die nog rijp zijn eten we liever niet.

Mijn voorkeur gaat uit naar een boek dat een beetje spannend is.

D In opsommingen

Ik eet elke dag brood, aardappels, groente en een toetje.

Ik eet elke dag brood, aardappels of groente.

Tussen de opgesomde zaken staat een komma. Voor de woordjes **en** en **of** gebruik je geen komma, als het woord dat daarna komt, erbij hoort.

Bij een verrassende wending kun je wel een komma gebruiken voor **en** en **of**:

Ik eet elke dag fruit, groente, aardappels, en ik speel ook piano.

Oefening 10

Zet de komma op de goede plek.

Er gaan verschillende mensen mee: een tandarts een leraar twee huisvrouwen en een dokter.

E Tussen bijvoeglijke naamwoorden

Een auto
Appels

Een mooie, rode auto.

Ik heb het liefst grote, harde en zure appels.

Meerdere bijvoeglijke naamwoorden bij een zelfstandig naamwoord.

Mooie en rode vertellen immers iets over die auto, grote, harde en zure over die appels.

Die auto is mooi en rood. Die appels zijn groot, hard en zuur.

Tussen de twee bijvoeglijke naamwoorden komt meestal een komma; niet altijd.

Wanneer wél een komma?

Als de twee bijvoeglijke naamwoorden van plek kunnen wisselen.

Ik heb het liefst **grote, zure appels**.

Ik heb het liefst **zure, grote appels**.

Beide zinnen zijn mogelijk.

Oefening 11

Waar kunnen komma's staan? Zet ze daar maar neer.

Van kleine stevige zure appels houd ik meer dan van grote melige appels.

Mijn vriend is een aardige vrolijke jongen.

G Bij bijstellingen

Een **bijstelling** is een woord of een groepje woorden, waarmee iets extra's wordt gezegd over een zelfstandig naamwoord (of zelfstandig naamwoordgroep) er direct voor.

Jan de Vries, **de kunstschilder uit de Zeestraat**, is vandaag jarig.

Tussen de komma's staat de bijstelling. Als je een bijstelling weglaat, houd je een prima zin over:

Jan de Vries is vandaag jarig.

Oefening 12

Kleur in de volgende zinnen de bijstelling en zet de komma's op de goede plaats.

Mijn vriend Piet de slimste van de klas had vandaag alle sommen goed.

H Achter of vóór sommige woorden aan het begin/eind van de zin

Aan het begin van de zin staat wel eens een woord (soms gaat het om een paar woorden), waarna je meteen een komma schrijft. Zo'n soort woord, dat eigenlijk niet echt aan de zin meedoet, kan ook aan het eind van een zin staan. Dan zet je er een komma vóór. Meestal hoor je op de plaats waar de komma komt een korte pauze. Kijk maar naar de zinnen in oefening 13 en 14.

Oefening 13

Kleur (vóór of na de komma) het woord of de woorden waar het hier om gaat.

Ach, ik weet het niet.

Bovendien, je moet nu eerst leren, Jolanda.

Hoe dan ook, je moet eerst je huiswerk afmaken.

Oefening 14

Zet de komma op de goede plek.

Tjonge moet ik nu al naar huis?

Kijk daar is het Johan.

Kees hoe laat is het?

I In **aanhef**, **afsluiting** en **datering** van een brief (of mail)

Welke kommaregels er zijn voor een brief of mail? Kijk eens naar de drie komma's in de volgende brief:

Amsterdam, 3 januari 2012

Lieve oma,

Ik heb nu vakantie. Graag wil ik enkele dagen bij u logeren.

Kan ik vrijdag komen? Pappa en mamma brengen mij wel.

Heel veel liefs,

Carla

Een komma dus tussen plaatsnaam en datum boven aan de brief, na de aanhef (Lieve oma, Geachte heer,) en na de afsluiting (Heel veel liefs, Met vriendelijke groet, Hoogachtend,).

den haag 3 september 2012

geachte heer van dalen

grag wil ik mij opgeven voor de cursus "engels voor beginners" is er nog een plekje voor mij

hoogachtend

jan de boer

steenstraat 12

2511 kr den haag

Wanneer gebruik je meestal geen komma?

A Voor het **voegwoord dat**

Ik vind het fijn **dat** je bij ons komt logeren.

B Voor **en**

Vaak wordt gezegd dat voor het woordje **en** nooit een komma komt. Meestal klopt dat ook wel:

Hij lust graag jam, kaas **en** ham.

Je gebruikt echter wel een komma als de zin dan duidelijker wordt:

Hij lust graag jam, kaas, ham, **en** hij fietst ook graag.

Oefening 17

Schrijf de volgende zinnen goed over.

ik neem mijn paraplu mee zodat ik niet nat word

8 Dubbele punt

Wanneer gebruik je een dubbele punt?

Als je **na bijv. 'Ik zei' of 'Hij zegt'** letterlijk gaat opschrijven wat iemand zei of zegt.

Ik zei: "Het is goed."

Oefening 18 Schrijf de volgende zinnen goed over.

ik gebruik maar drie kleuren rood geel en blauw

Oefening 19

Schrijf de volgende zinnen goed over.

ik neem mee een leesboek een etui en geld

9 Aanhalingstekens

Wanneer gebruik je aanhalingstekens?

Als je de directe rede gebruikt: je geeft letterlijk weer wat iemand zegt of zei.	"Dat komt in orde", zei ik.
Als je de bijzondere betekenis van een woord goed wilt laten uitkomen.	Dat noemen ze nou "klasse".

Oefening 20

Schrijf de volgende zinnen goed over.

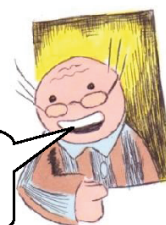
voor mijn werkstuk gebruikte ik het artikel tijger ontsnapt uit de krant

Als ik met een zin letterlijk weergeef wat iemand zegt, komt die zin tussen aanhalingstekens te staan: een aanhalingsteken aan het begin en een aanhalingsteken aan het eind. Zo'n zin staat in wat we de **directe rede** noemen.

Jan zegt: "Ik kom je om vier uur halen."

dubbele punt
 spatie hoofdletter
aanhalingstekens openen
 punt aanhalingstekens sluiten

Ik ga even iets zeggen.

De dubbele punt betekent: nu volgt wat iemand zegt, roept, gilt, fluistert, schreeuwt enz.

Heb je gemerkt dat nu niet de punt, maar het aanhalingstekende zin afsluit? Kijk ook naar de volgende zinnen in de **directe rede**:

Zijn vriend schreeuwt: "Kijk uit!"

Vader vroeg: "Hoe laat ben je thuis?"

Hij mompelde: "En verder..."

Ook hier sluit het aanhalingstekende zin af: eerst het uitroepteken, vraagteken of beletselteken, dan pas het aanhalingsteken.

Tegenwoordig gebruiken we, zeker in getypte tekst, steeds meer de hoge aanhalingstekens. Maar beide manieren zijn goed.

In plaats van „Het is prachtig weer.” wordt het “Het is prachtig weer.”

Oefening 21

Schrijf de volgende zinnen goed over.

piet antwoordt ik ben om zes uur thuis

Als we **deze zinnen omdraaien**, gebruiken we **geen dubbele punt**, wel een komma: er zit daar immers een kleine pauze in de zin. Na die komma volgt een **kleine letter**.

Ook deze zinnen staan in de **directe rede**.

“Ik kom je om vier uur halen”, zegt Jan.

hoofdletter

geen hoofdletter

aanhalingsteken openen aanhalingsteken sluiten komma punt

Welke zin is goed? In de tweede zin staat een komma voor **vroeg**.

C. “Is het echt waar?” vroeg ik.

D. “Is het echt waar?”, vroeg ik.

In dit soort zinnen in de directe rede kom je na een vraag- of uitroepteken die komma voor **vroeg** lang niet altijd tegen. Ook dit zie je weer op beide manieren. In dit boek gaan we uit van de tweede vorm, de vorm **met komma** dus.

Let op:

Als je (woordelijk) weergeeft wat iemand **denkt**, gebruik je **geen aanhalingstekens**.

Ook komt er dan in een zin als de eerste voorbeeldzin hieronder geen hoofdletter na de dubbele punt.

Hij dacht: dat gaat goed.

Komen we wel op tijd?, dacht de chauffeur.

Oefening 22

Schrijf de volgende zinnen goed over.

loop naar de pomp schreeuwde hij boos

De volgende manier is er ook nog:

3a. "Op dit ogenblik", zei Jan, "kan ik niet komen."

komma komma

Twee keer een komma waar een kleine pauze zit; en **kan** met een kleine letter: de zin loopt daar gewoon door.

Wat de plaats van de eerste komma betreft, kent deze derde manier een kleine variatie. Kijk maar eens naar de volgende zin.

Kortom, het was fijn.

In deze zin hoort een komma. Dat wordt dan:

3b. "Kortom," zei Jan, "het was fijn."

Nu **moet** de eerste **komma** vóór het aanhalingsteken, omdat hij in de zin hoort.

Dus: gaat het om een zin die al een komma heeft, dan zet je die in een zin als 3b vóór het aanhalingsteken sluiten. Maar ook in deze zin in de directe rede staat wat woordelijk zo gezegd is, weer tussen aanhalingstekens. Met **komma's** op de plaatsen van de kleine pauzes; en **het** met een kleine letter, omdat de zin daar gewoon doorloopt.

Oefening 23 Schrijf de volgende zinnen goed over.

vandaag antwoordde de journalist komt het in de krant

Oefening 24 Schrijf de volgende zinnen goed over.

hallo zei kees hoe laat is het

Je hebt nu drie soorten zinnen in de **directe rede** gehad. Zinnen dus, waarin woordelijk wordt weergegeven wat iemand zegt of zei.

Er zijn ook zinnen, waarin wel wordt weergegeven wat iemand zegt of zei, maar indirect (niet rechtstreeks dus). We noemen dat de **indirecte rede**. In die zinnen gebruiken we **geen dubbele punt** en **geen aanhalingstekens**.

4. Jan zei dat hij op dit moment niet kon komen.

De journalist antwoordde dat het in de krant zou komen.
 Kees vertelde hem dat het toen al laat was.

Samengevat in een schema:

Ik zei: "Morgen kom ik."	directe rede
"Morgen kom ik", zei ik.	
"Morgen", zei ik, "kom ik."	
Ik zei dat ik morgen zou komen.	indirecte rede = niet direct

Oefening 25 Schrijf de volgende zinnen goed over.

ik weet dat hij het kan zei marjan
marjan zei ik weet dat hij het kan
marjan zei dat ze wist dat hij het kon
ik weet zei marjan dat hij het kan

Oefening 26

Zet de volgende zin in de indirecte rede.

"Ik zal je helpen", antwoordde Jan.

De volgende zinnen staan in de indirecte rede.
 Maak er drie zinnen van in de **directe rede**.

Deena zegt dat ze om vier uur bij je komt.

Ook als je in een zin één enkel woord opneemt dat iemand letterlijk zo heeft gezegd, gebruik je aanhalingstekens.

De kans is groot dat zijn antwoord "**nee**" is.

Je ziet dat nu de zin eindigt met een punt **achter** het aanhalingsteken.

10 Apostrof

De apostrof ziet eruit als een kleine komma. De apostrof kan worden gebruikt als **weglatingsteken**. Op de plaats van de apostrof is een deel van het woord weggelaten. Let hieronder goed op waar bij bijvoorbeeld **'t Water** of **'s Maandags** aan het begin van een zin de hoofdletter komt.

't Water smaakt heerlijk.

Het water

Ik kom liever 's middags dan 's avonds.

des middags, des avonds

Oefening 27

Schrijf met een apostrof.

Des winters sneeuwt het vaak.	's Winters
Heb jij haar gezien?	

Oefening 28

Wat wordt hier bedoeld?

Ik woon in A'dam.	Amsterdam
't Regent.	

Veel vaker nog gebruiken we de apostrof als **uitspraakteken**: om een verkeerde uitspraak te voorkomen. Als we woorden in het meervoud zetten die eindigen op een enkele klinkerletter die als lange klinker wordt uitgesproken. Of als we willen aangeven dat iets van iemand is.

komma's menu's kiwi's lolly's Otto's jas baby's flesje

In sommige verkleinwoorden staat ook een apostrof als uitspraakteken:

baby'tje pony'tje lolly'tje

Achter de sisklank van Hans en Max vervangt de apostrof de s die er eigenlijk zou komen te staan:

Hans' horloge (het horloge van Hans) Max' moeder (Max zijn moeder)

Oefening 29

Schrijf de volgende woorden in het meervoud.

opa	opa's
taxi	
ski	

Oefening 30

Maak deze oefening zoals het voorbeeld aangeeft. Let op met of zonder apostrof.

de trui van Anna	Anna's trui
Menno zijn fiets	

Je gebruikt **geen apostrof** als een verkeerde uitspraak niet mogelijk is.

na een ee of é	abonnees, cafés, Renés fiets
na een toonloze e	lentes, Maaikes broer
na een klinkergroep	cadeaus, Roys kamer
na een medeklinker	vraagtekens, Karels schrift

Oefening 31

Schrijf de volgende woorden in het meervoud.

bureau	
lente	

Oefening 32

Maak deze oefening zoals het voorbeeld aangeeft. Let op met of zonder apostrof.

de vader van Jesse	Jesses vader
Edwin zijn boek	

Oefening 33

Schrijf de volgende tekst goed over.

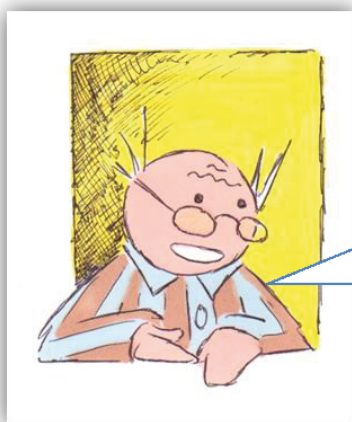
vakantie

het was eind juli '98 marleen zuchtte eindelijk vakantie snel fietste ze naar haar huis in de diepenstraat 46 mama riep ze ik ben thuis haar moeder antwoordde vanuit de keuken zullen we samen wat drinken en er iets lekkers bij nemen

Oefening 36

Zoek de fouten en schrijf de hele zin goed op.

Het zal wel, mompelde hij.	
Ik krijg veel cadeau's.	
Heb je nog leuke site's bezocht!	
Hij kwam s' middags om drie uur	
Jan zei "dat hij niet kon komen."	

En dan doen we nu nog even
'WIE van de DRIE'.

Het is een **toets** met 40 opdrachten.
 Laat maar eens zien wat je weet.

Als het goed is, zijn leestekens geen
 punt meer voor je!

11 Toets 'Wie van de drie?'

Kies **steeds** het juiste antwoord.

<p>Opdracht 1</p> <p>Ik denk dat het niet klopt, zei de agent.</p> <p>a. Achter denk moet een dubbele punt komen.</p> <p>b. De komma achter klopt moet een dubbele punt worden.</p> <p>c. Voor Ik en achter klopt moeten aanhalings-tekens komen.</p>	<p>Opdracht 2</p> <p>Jan liep de garage in en vroeg: "papa, kan ik je helpen?"</p> <p>a. Het vraagteken achter helpen moet een punt zijn.</p> <p>b. De komma achter papa moet weg.</p> <p>c. Je moet papa met een hoofdletter schrijven.</p>
<p>Opdracht 3</p> <p>"Allemaal even opletten, we gaan beginnen" zei meester Kees.</p> <p>a. Je moet zei met een hoofdletter schrijven.</p> <p>b. Achter beginnen" moet een komma.</p> <p>c. De komma achter opletten moet weggelaten worden.</p>	<p>Opdracht 4</p> <p>"Ben je er nu al", vroeg de chef verbaasd.</p> <p>a. Achter verbaasd moet een vraagteken komen.</p> <p>b. Achter al moet een vraagteken komen.</p> <p>c. Je moet vroeg met een hoofdletter schrijven.</p>
<p>Opdracht 37</p> <p>"Niets tegen Jan zeggen, fluisterde ik bang.</p> <p>a. Achter zeggen moet een dubbele punt komen.</p> <p>b. Achter zeggen moet een uitroepteken komen.</p> <p>c. Achter zeggen moet een aanhalingsteken sluiten komen.</p>	<p>Opdracht 38</p> <p>Je mag morgen wel iets eerder komen, antwoordde hij.</p> <p>a. Voor Je en achter komen moeten aanhalings-tekens komen.</p> <p>b. Voor antwoordde en achter hij moeten aanhalingstekens komen.</p> <p>c. Voor morgen en achter komen moeten aanhalingstekens komen.</p>

Opdracht 39**Welke zin is juist??**

- a. De meester zei: "Dat ik wel wat harder moest doorwerken."
- b. De meester zei: dat ik wel wat harder moest doorwerken.
- c. De meester zei dat ik wel wat harder moest doorwerken.

Opdracht 40**Heb je alle 40 opgaven gemaakt?, vroeg de juf.**

- a. Je moet **vroeg** met een hoofdletter schrijven.
- b. **Heb ... gemaakt?** moet tussen aanhalingstekens geplaatst worden.
- c. Achter **gemaakt** hoort geen vraagteken te staan.

Het originele boek is 40 bladzijden dik. Het binnenwerk is 100 grams papier. Een luxe uitvoering dus.

Het antwoordenboekje is een A5 formaat geworden.

K2-Publisher.nl